

govorom nošnje. Cijelu tematiku dopunjuju i studiozni opisi kućne preradbe tekstilnih sirovina i izradbe odjeće kao i analiza društvenoga položaja seoskih tkalja. Istodobno autorica ne zanemaruje ni one sastavnice odjevnog kompleksa koje su stranog, uvoznog podrijetla (poput npr. turskih šamija).

Opisom duhovskog običaja *ljelja* ili *kraljica* u Slavoniji i Baranji, pokladnoga običaja *buša* u baranjskih Hrvata te negdašnjeg običaja kićenja stoke u kraju oko Požege, Zdenka Lechner predstavlja neke od tradicija na koje je naišla u posljednjoj fazi njihova spontanog trajanja ili pak sačuvane još samo u sjećanjima. Zahvaljujući upravo njezinim istraživanjima neki su od spomenutih običaja i rekonstruirani, pa sada žive svoju drugu egzistenciju. U tim se priložima očituje još jedna od značajki autoričina postupka, a to je neizostavno datiranje građe o kojoj piše.

Trima priložima o seljačkoj keramičkoj djelatnosti autorica je upozorila na tehnološku raznolikost u proizvodnji slavonskih lončara. Otkrila je postojanje i uobličavanje na ručnom lončarskom kolu (u selu Golo Brdo), uobličavanje bez kola, samo uz pomoć kalupa (u Požeškom Novom selu) te uobličavanje na nožnom kolu (u Feričancima), opisavši i sve ostale aspekte koje te djelatnosti prate.

Uzme li ovu knjigu u ruke, čitatelj će razabrati da je Zdenka Lechner jedna od ponajboljih poznavateljica etnografije sjeveroistočne Hrvatske. Njezini radovi nastali u drugoj polovici 20. st. svojom se akribijom nastavlja na znamenite slavonske etnografske prethodnike iz proteklih razdoblja, što je u uvodnom članku istaknuo Vitimir Belaj. Dodali bismo da je svojom etnološkom angažiranošću autorica pridonijela valorizaciji specifičnih slavonsko-baranjsko-srijemskih tradicijskih vrijednosti i nedvojbeno utjecala na pozitivni odnos šire javnosti spram toga dijela nacionalne baštine.

Priredivačima bismo jedino zamjerali što uz pojedine priloge nisu navedeni i podaci o prvom tiskanju, posebice godini objavljivanja.

Aleksandra MURAJ

Zbornik naslovljen *Etnografsko znanje: o jednoj kulturnoj tehnici moderne*, koji donosi devet izlaganja pročitanih na gotovo istoi-menu skupu održanom u studenome 1997. godine u Međunarodnom istraživačkom centru za kulturne znanosti u Beču u organizaciji spomenutoga Centra i izdavača, Instituta za etnologiju (danas Instituta za europsku etnologiju) Sveučilišta u Beču, ne predstavlja samo promišljanja strukovnih autoriteta o naslovnoj temi već nastavlja i tradiciju povezivanja europskih etnologija, jukstaponiranja njihovih pojedinačnih znanstvenih tradicija i paradigmi te zajedničkoga nastupa, započetog prethodnim svescima serije bečkoga Instituta, a nastavljenog i svescima koji se pripremaju. Prema riječima urednika Konrada Köstlina i Herberta Nikitscha u uvodnome tekstu, etnografsko znanje ne može nijekati svoju važnost u procesu modernizacije, a sama etnologija kao znanstvena disciplina imala je pritom dvojaku ulogu: s jedne je strane još od vremena svoga etabliranja preuzela dužnost svojevrсна posrednika u proizvodnji i promicanju modernizacije, dok je s druge strane, suočena sa stalno rastućom složenošću društvene stvarnosti, pronalazila i toj stvarnosti suprotstavljala idealizirane slike *nedirnutoga kulturnoga svijeta* i time ponudila pojednostavljene obrasce interpretacije *vlastitoga* i *drugoga*. Takva kulturna tehnika, ponekad još uvijek upotrebljavana, iako u svojim etnološki zastarjelim oblicima, i danas pruža argumente u političkim diskusijama

Ethnographisches Wissen, Zu einer Kulturtechnik der Moderne, hrsg. von Konrad Köstlin, Herbert Nikitsch, Institut für Volkskunde, Wien 1999., 168 str. (Veröffentlichungen des Instituts für Volkskunde der Universität Wien, Bd. 18)

revivala etničkih identiteta. Imajući na umu navedene postavke, autori su u svojim radovima propitivali promjene diskursa etnološke discipline i njezine izvanznanstvene primjene, odnose znanosti i svakodnevice te unutarnju dinamiku znanstvenih formula etnologije.

Iako u zborniku nisu zastupljeni radovi svih sudionika skupa, prisutni su autori — barem svojom institucionalnom pripadnošću — predstavnici *umrežene* europske etnologije: Konrad Köstlin ("Etnografsko znanje kao kulturna tehnika"), Hermann Bausinger ("Etničnost — placebo s popratnim pojavama"), Peter Niedermüller ("Etnografija istočne Europe: znanje, predstavljanje, mašta: teze i promišljanja"), Bjarne Stoklund ("Etnografsko znanje i nacionalna politika: svađa zbog 'etnografske granice' između Njemačke i Danske od 1840. do 1940."), Gottfried Korff ("Etnološke bilješke o političkoj olfaktorici"), Regina Bendix ("Antropološka trgovina: pledoaje za internacionalizaciju proizvodnje znanja"), Christine Burchardt-Seebas ("Poznanstvenjivanje proživljenog vlastitog"), Petra Streng i Gunter Bakay ("Etnologija kao posrednik doživljaja ili: o tehnici etnološkog preživljavanja") i na kraju Martin Scharfe ("Otjerati zle duhove: etnološko znanje kao kulturna praksa, a istodobno i prilog istraživanju običaja").

Kroz sve se tekstove zapravo provlači već spomenuta dvojakost etnologije u percepciji etničnosti i znanstvenom ovladavanju tim pojmom. S jedne se strane etničnost smatra nekom vrst povijesne sastavnice i temeljne kategorije *etno/grafije* i njome se barata kao s bilo kojim pojmom čije postojanje nije potrebno dokazivati, koji oblikuje vjerovanje u zajednicu te stvara i njeguje konstrukciju slike o *sebi i drugome*. *S onu stranu etnološkog zrcala* nalaze se pak promišljanja posljedica te vrste znanstvenoga pogona proizvodnje predodžbi i vjerovanja, uključujući i još uvijek, istina u suvremenoj znanosti rijetko i sporadično, ali ipak prisutne pokušaje rekonstrukcije *autentičnoga* i prilagođavanja znanstvenoga znanja toj potrazi, te opasnosti koje iz takve uporabe znanosti mogu proizići. Osim sâme etnologije druga je čarobna riječ ovoga zbornika *moderna* — razdoblje ne samo važno po nastanku i institucionalnomu etabliranju etnologije već i *po potrebi* za etnologijom, za znanstvenom disciplinom koja će, unoseći reda u zbunjujuće nove kulturne, društvene i političke odnose unutar Europe u galopirajućem razvoju, pronaći trunku utjehe u redu, miru i idiličnomu životu ne izvaneuropskog *drugog*, egzotičnih ljudi tamne boje kože i sasvim različitih običaja, već domaćeg *drugog*, *drugog* koje živi tek nekoliko kilometara, ali istodobno i nekoliko stoljeća — tako se barem vjerovalo — udaljeno od gradskih akademskih krugova. Stoga je moderna, razdoblje nastanka novih klasifikacijskih sustava kulture i potrage za različitim, drugi *leitmotiv* koji obilježava radove ovoga zbornika i na različite načine osvjetljava etnografsko znanje upotrijebljeno u dnevnopolitičke i ine svrhe ovoga ili onoga stoljeća.

Sanja KALAPOŠ